

OD KOMITETU REDAKCYJNEGO

Oddajemy w ręce Czytelników nowy zeszyt „Roczników Humanistycznych”, którego znakomitą większość stanowi blok artykułów zatytułowany *Kryzys literatury na uniwersytecie?*. Jest to pokłosie konferencji zorganizowanej przez Katedrę Literatury Rosyjskiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w dniach 28-29 V 2015 roku na temat: *Kryzys literatury na uniwersytecie? Literatury słowiańskie w kształceniu filologów. Tradycja, terażniejszość i wyzwania przyszłości*, w której uczestniczyli badacze z polskich i zagranicznych ośrodków naukowych (Debreczyn, Kraków, Lublin, Opole, Poznań, Siedlce, Warszawa).

W zamyśle organizatorów konferencja miała być okazją do dyskusji nad obecnym stanem literatury w systemie kształcenia uniwersyteckiego. Współczesność bowiem stawia przed uniwersytetami nowe wyzwania, które niewątpliwie odbijają się na kondycji kierunków humanistycznych. Z tego względu niezbędne stają się rozważania nad tym, jaka powinna być dzisiejsza filologia i jaką rolę w nowoczesnym kształceniu filologicznym odgrywają przedmioty należące do tzw. modułu literaturoznawczego. Wśród zagadnień badawczych, przedstawionych pod rozagę uczestników konferencji, znalazła się więc historia dyskusji nad słowiańskimi literaturami narodowymi, tradycja kształcenia filologicznego i jej znaczenie w praktyce akademickiej, nowe perspektywy metodologiczne w kształceniu filologów, a także wpływ przedmiotów z modułu literaturoznawczego na kompetencje społeczne absolwentów studiów filologicznych.

Przedstawione referaty i przeprowadzone dyskusje ujawniły, że kwestia kryzysu literatury na uniwersytecie powinna być rozpatrywana w dwóch kierunkach, po pierwsze, w korelacji z obecną kondycją refleksji humanistycznej w ogóle, a po drugie, jako rozważania nad wartością przekazu literackiego, szczególnie w kontekście przemian społeczno-ekonomicznych, których konsekwencją są, z jednej strony, zmiany strukturalne w jednostkach kształcenia i specyficzne nastawienie młodzieży do literatury, a z drugiej – przeformuło-

wanie roli sztuki słowa, jej tematów, kierunków interpretacyjnych oraz instytucji z nią związanych.

Pierwszy zestaw problemów tworzą kwestie dotyczące zarówno stanu obecnego literatury i literaturoznawstwa, jak i ich historii oraz przyszłości. Zagadnienia te przedstawia Maria Skibska w artykule *Humanistyka na rozdrożu – między atopią a inter(trans)discyplinarnością*. Akceptując funkcjonujące w odniesieniu do aktualnej sytuacji literaturoznawstwa pojęcie kryzysu, autorka podkreśla jednocześnie wieloznaczność kondycji kryzysowej i eksponuje nowe kierunki rozwoju refleksji nad literaturą. Omówione w pracy zjawiska zwrotu performatywnego i propozycje poetyki kulturowej są według badaczki tylko niektórymi drogami, otwierającymi się przed współczesnym literaturoznawstwem, które z kolei ujawniają dalsze, zupełnie nowe horyzonty rozwoju humanistyki. Refleksje te kontynuuje Danuta Szymonik w tekście *Kryzys literatury i literaturoznawstwa oraz próby jego przezwyciężania*, pozostając jednak przede wszystkim na gruncie humanistyki rosyjskiej. Autorka omawia stanowiska wielu znanych badaczy literatury rosyjskiej na temat dzisiejszej rangi sztuki słowa w kulturze, uważanej dotychczas za literaturocentryczną. Przeprowadzony przegląd uwypukla interdyscyplinarność dzisiejszych rozważań literaturoznawczych, która – według badaczki – jest zwykle rozpatrywana jako szansa rozwoju, lecz także niesie ze sobą pewne zagrożenia. Z kolei Anna Woźniak w artykule *O literaturze rosyjskiej, jej nauczaniu i literaturocentryzmie* kwestie literaturocentryzmu rosyjskiego przedstawia w szerokim ujęciu historycznym. Sięga do korzeni samej literatury rosyjskiej i najstarszych refleksji nad tym fenomenem, eksponując niezwykłą jego pozycję w systemie kultury w Rosji. Badaczka ukazuje także ważne przykłady literackiej autorefleksji, które ilustrują poszczególne fazy kształtowania się samowiedzy sztuki słowa w Rosji i odzwierciedlają powstawanie specyficznego etosu literatury rosyjskiej, istotnego tematu rozważań wielu pisarzy i krytyków. Kwestię pozycji literatury w kulturze rosyjskiej podejmuje również Alina Sobol, która koncentruje się na jednym tylko, bo edukacyjnym, aspekcie tego problemu. Tekst *Od rozkwitu do kryzysu. Literatury słowiańskie w programach nauczania rosyjskich i radzieckich uniwersytetów przełomu XIX i XX wieku* przedstawia szczegółowo zmiany, jakie zachodziły w rosyjskim kształceniu filologicznym na poziomie uniwersyteckim w zakresie przedmiotów literaturoznawczych. Autorka przybliżyła sytuację rosyjskiej akademickiej nauki o literaturze w ostatnich latach XIX wieku oraz po rewolucji bolszewickiej, co doskonale koresponduje z następnym tekstem pt. *Kanon lektur na studiach rusycystycznych (propozycje w odniesieniu do literatury epok dawnych)*, który naświetla po-

dobne problemy w dzisiejszych uniwersytetach polskich, na przykładzie Uniwersytetu Warszawskiego. Głównym obiektem zainteresowania autorki, Magdaleny Dąbrowskiej, jest tu kształcenie literaturoznawcze dzisiejszych studentów w zakresie epok dawnych, jednak przeprowadzone rozważania sięgają głębiej, gdyż dotyczą samego pojęcia kanonu i dyskusji wokół niego we współczesnej humanistyce.

Kolejne artykuły dotyczą drugiego, wspomnianego wcześniej, kierunku rozważań konferencyjnych, a więc kwestii wartości przekazu literackiego w różnych kontekstach: kulturowym, estetycznym, etycznym i politycznym. Zoja Kuca (*Поликультурное пространство художественного текста*) i Jolanta Greń-Kulesza (*Wiedza o kulturze jako klucz do rozumienia i interpretacji tekstu literackiego we współczesnej praktyce dydaktycznej*) akcentują więc na przykład fakt, że w praktyce dydaktycznej tekst literacki może być traktowany jako nośnik istotnej informacji kulturowej i skupiają swoją uwagę na warunkach umożliwiających jak najpełniejsze wykorzystanie owego potencjału literatury.

W artykule *Twarze i maski. O prawdzie (w) poezji (na przykładzie twórczości Jana Czykwina)* Beata Siwek uwypukla zaś aspekt aksjologiczny twórczości literackiej. Autorka zauważa, że obcowanie z dziełem literackim na poziomie zajęć akademickich powinno być nastawione na wydobycie właśnie tej strony twórczości słownej i ku temu zmierza zaproponowana przez nią interpretacja wierszy Jana Czykwina.

Podobnie egzemplifikacyjny charakter mają także rozważania Moniki Grygiel, która w artykule *Vladimir Nabokov jako wykładowca literatury* wydobywa szczególne podejście do sztuki słowa oraz sposoby czytania tekstu literackiego, które wpajał swoim studentom autor *Zaproszenia na egzekucję*.

W ostatnim artykule z tej grupy pt *Sieroty po dyktatorach. Paradoksy zmiany pokoleniowej w polskiej i czeskiej literaturze po 1989 roku* Agata Firlej zwraca uwagę na przewartościowanie roli literatury, jakie miało miejsce w Czechach w wyniku transformacji ustrojowej. Badaczka rozszerza swoje obserwacje również na teren Polski, ukazując analogie w sposobie funkcjonowania literatury w warunkach rynkowych w obydwu krajach

Efekty wspólnej refleksji naukowców reprezentujących szeroko pojęte literaturoznawstwo sławistyczne stanowią, w naszym przekonaniu, ważny głos w dyskusji nad rolą literaturoznawstwa i literatury w dzisiejszym systemie kształcenia uniwersyteckiego. Pomogą zapewne odnaleźć rozwiązania metodologiczne, sprzyjające dalszemu rozwojowi tej ważnej dziedziny wiedzy filologicznej w praktyce akademickiej.

W zeszycie znajdują się także interesujące artykuły: Mirosławy Ołdakowskiej-Kuflowej na temat tradycji w twórczości Juliana Wołoszynowskiego, Siergieja Kowalowa o współczesnej dramaturgii białoruskiej, tekst Przemysława Józwickiewicza poświęcony oficjalnym nazwom grzybów oraz stała rubryka *Recenzje i sprawozdania*.

Monika Sidor
Sekretarz Komitetu Redakcyjnego